

Introvertide salajane elu

INTROVERTIDE

salajane elu

MEIE VARJATUD MAAILM

JENN GRANNEMAN

Inglise keelest tõlkinud Eve Rütel

Originaali tiitel:

Jenn Granneman

The Secret Lives of Introverts:

Inside Our Hidden World

Skyhorse Publishing, 2017

Toimetanud Siiri Soidro

Illustreerinud Adrienne Lee

Kujundanud Villu Koskaru

Copyright © 2017 by Jenn Granneman

Tõlge eesti keelde © Eve Rütel ja Tänapäev, 2018

ISBN 978-9949-85-433-2

www.tnp.ee

Trükitud AS Pakett trükikojas

PÜHENDUS

See raamat on pühendatud mu vanaisale John Grannemanile ja mu onule Dave Grannemanile, kes mõlemad lahkusid selle kirjutamise ajal teispoolsusse. Vanataat Johnile meeldis uurida Metsiku Lääne ajalugu, juua musta kohvi, lugeda ajalehed otsast lõpuni läbi ning omale köögilaua peal pläru keerata. Ta oli vaikne mees, kes ei rääkinud palju, ja ükskord pihtis ta mulle, et on alati olnud introvert. Onu Dave'ile meeldisid nutikad konspiratsiooniteooriad ja UFO-lood, ja kui ta soone peale sattus, võis ta olla väga jutukas. Ta oli pooleldi ekstravert, pooleldi legend.

John Granneman
23.04.1925–23.01.2017

David Granneman
12.04.1949–25.02.2017

SISUKORD

SISSEJUHATUS	13
1. PEATÜKK: KÕIGILE NEILE, KELLELE MEELDIB OLLA VAIT	
Minuga on midagi valesti	16
Võlusõna: introvert	17
Nüüd on mul ülesanne	18
Kas sa oled introvert?	19
Ikka veel ei tea?	26
Nõuandeid ekstravertidele	28
Miks ma selle raamatu kirjutasin	28
2. PEATÜKK: INTROVERTSUSE TEADUSLIK ALUS	
Seksi-, kaifi ja rokimolekul	31
Liiga suur lärm, liiga palju inimesi	32
Ekstravertidele: kõik sõltub doosist	34
Kuidas introverdid rahulolu leiavad	34
Kuidas introverdid tekivad	35
Millised on introverdid lastena	37
Loomus ei muutu, isiksus küll	38
Miks isiksus muutub	39
Introvertsus ei pea sind hävitama	40
Nelja tüüpi introverdid	42
Küsimustik: milline neist neljast oled sina?	44

Miks introvertidel võib olla raske oma mõtteid sõnastada	47
Kui pea läheb tühjaks	48
3. PEATÜKK: INTROVERDID ON EBAVIISAKAD (JA MUUD VÄÄRTÖLGENDUSED)	
Esimene väärtõlgendus: Introvertsus on lihtsalt matslikkus	52
Teine väärtõlgendus: Introvertide üksioleku vajadus on lihtsalt antisotsiaalsus	54
Kolmas väärtõlgendus: Introverdid ei ole kuigi kirglikud	59
Neljas väärtõlgendus: Introverdid vihkavad inimesi	61
Viies väärtõlgendus: Kõik introverdid on häbelikud	61
Kuues väärtõlgendus: Introverdid ei ole head juhid	63
Seitsmes väärtõlgendus: Introverdid ei oska elust mõnu tunda	64
4. PEATÜKK: JAH, INTROVERTIDE SUHTLEMISPOHMELL ON PÄRISELT OLEMAS	
„Mul hakkab füüsiliselt halb, kui ma liiga palju suhtlen”	67
Kuidas suhtlemispohmell end tunda annab	68
Mida kõik teised teevad	70
Ekstravertidele: tunne ära suhtlemispohmelli märgid	71
Ainus viis suhtlemispohmelli ravimiseks	71
Üksiolek võib olla oivaline	73
Kui pole selge, kas peaks valima üksioleku	74
Kas peaksin jääma või peaksin minema?	76
Suhtlemispohmelli ennetamine	77
5. PEATÜKK: INTROVERDID EI OLE SELTSIMATUD - ME SELTSIME TEISTMOODI	
Laius või sügavus	80
Kõik seisneb tasakaalus	81
Introverdiga sõbrustamise reeglid	82
Kui soovid rohkem sõpru	86
Seltskondliku loba summutamine	90
Kui sõbrad üksteisest eemale triivivad	93
6. PEATÜKK: PALUN JÄTA MIND LIHTSALT RAHULE	
Mida introverdid üksi olles kõige meelsamini teevad	98
Üksiolek muudab elu tõepoolest paremaks	99

Üksiolek aitab enda tõelist olemust avastada _____	103
Näod, lilled ja P300 reaktsioonid _____	104
Introverdid ja üksioleku aeg statistiliselt _____	104
Kui sul on liiga palju kohustusi _____	106
„Ei” ütlemine on esimene samm _____	107
„Ei” ütlemise vääriti mõistetud süütunne _____	108
Arenda oma „ei” mängu edasi _____	109
Märgi üksioleku ajad kalendrisse (nii teevad muusikaäri staarid) _____	110
Üksioleku aeg ei ole isiklik tõrjumine _____	111
Ekstravertidele: üksiolek on enesest hoolimine _____	112
Üksiolek ei ole <i>hikikomori</i> _____	113
Kui üksindusest saab üksildus _____	113

7. PEATÜKK: OLGEM ÜHESKOOS VEIDRIKUD - INTROVERTIDE KOHTINGUD

Mida introvert partnerilt ootab _____	117
Miks võib kohtingutel käimine introverdi jaoks raske olla _____	119
Kas introverdid on liiga valivad? _____	121
Hoiatus üleliia valivatele _____	123
Liiga kiiresti liiga sügavalt armumine _____	124
Teise inimese pjestaalile tõstmine _____	126
Ekstravertidele: mida ma peaksin teadma suhtest introverdiga _____	126
Aga ma ei taha kodunt välja minna _____	128
Aga ma ei tea, mida öelda _____	129
Ära teeskle, et oled ekstravert _____	130
Kuidas vaikselt huvi äratada _____	130
Kas ma eales leian tõelise armastuse? _____	132

8. PEATÜKK: OLEME KOOS VAIT - INTROVERDID PAARISUHTES

Miks on introverdid oivalised partnerid _____	137
Introvert või ekstravert, veidi statistikat _____	137
Partner, kes mõistab: kahe introverdi suhte eelis _____	139
Kahe introverdi paarisuhte raskused _____	141
Energia üleküllus: introverdi ja ekstraverdi paarisuhte eelised _____	143
Introverdi ja ekstraverdi paarisuhte raskused _____	144
Ekstravertidele: mida tuleks teada, kui armastad introverti _____	145

Kui armastus ei toimi	148
Vallalisepõli võib samuti tore olla	150
9. PEATÜKK: PAARISUHTE VEAOTSING	
Miks võib paarisuhe introverdile raske olla	154
Õige partneri valimine	155
Otsi punaseid lippe juba varakult	156
Punased lipud, mille suhtes introverdid peaksid ettevaatlikud olema	157
Märgid, et oled õiges suhtes	159
Konflikt on normaalne	162
Introverdid tülitsevad teisiti kui ekstraverdid	163
Kuidas konfliktiga paremini toime tulla	164
Need tüütud ämmad-äiad	165
10. PEATÜKK: KAS MA TÕESTI PEAN SEDA HOMME JÄLLE TEGEMA? INTROVERDID JA KARJÄÄR	
Miks peaksid firmad tööle võtma rohkem introverte	169
Introverdid ja tööalane rahulolu: statistika	171
Kui töö sind pidevalt ära kurnab	174
Õige valdkonna valimine	176
Introvertide kümme parimat ametit, palga järgi reastatud	177
Tööta kodus, pidžaama seljas (just nii)	178
Introverdi vajadus mõtestatud töö järele	178
Kui leiad oma kutsumuse	180
Kuus küsimust, millele vastamine aitab oma kutsumust leida	181
11. PEATÜKK: ELUKUTSE VEAOTSING	
Kui reede õhtu ei saabu piisavalt kiiresti	186
Introverdid ja see kardetud intervjuu	188
Ekstravertidele: mida peaks introverdi intervjuuerimisest teadma	190
Teemad, mille abil oma introverdioskusi müüa	193
Introverdid, kes võrgustuvad (jah, nad on olemas)	195
Võrgustumine ilma oma olemust muutmata	197
Tööl tunnustuse pälvimine ilma ekstraverdiks muutumata	198
Kuidas kohtumistel sõna võtta, kui oled introvert, kes selliseid asju vihkab	200

12. PEATÜKK: INTROVERDI SISEMAAILMAS

Milline on introverdi sisemaailm _____	203
Introverdid ja loovus: statistika _____	206
Mida introverdid loomisprotsessi lisavad _____	207
Kuulsad introvertidest loojad _____	209
Üksioleku loova jõu rakendamine _____	210
„Kas sul on kõik korras?” – kurvast näost loobumine _____	211
Ülemõtle mise piinad _____	213
Mida ülemõtle mine tähendab _____	214
Kuidas ülemõtle mine sind kahjustab _____	215
Kuidas ülemõtle mist lõpetada _____	216
Kokkuvõtteks _____	217

13. PEATÜKK: ÄRA VÕITLE OMA INTROVERTSUSEGA, VAID TEE SELLEGA KOOSTÖÖD

„Mis teeb sind veidraks, teeb sind ka imeliseks” _____	220
Sinu vajadused on sama olulised kui teiste inimeste vajadused _____	221
Kui sul tuleb arvamust avaldada _____	222
Ela hirmu tundmata _____	224
Veel kasulikke nõuandeid _____	225
Ole, kes sa oled _____	226

KASUTATUD KIRJANDUS JA

SOOVITUSLIK LUGEMISVARA _____	227

TÄNUAVALDUSED _____	239

SISSEJUHATUS

Kulla introvert!

Üks mu varasemaid mälestusi väikse tüdrukuna on see, kui isa pani mikrofoni mu suu juurde ja palus mul muinasjutu rääkida. „Hea küll,” mõtlesin ma, „see peaks ju lihtne olema.” Olin endale juba muinasjutte rääkinud, mõttes, igal õhtul enne magamajäämist, olgugi et olin lugemiseks või kirjutamiseks veel liiga väike.

Sulgesin silmad ja kujutlesin hobust, kes päikeselisel aasal sõpradega mängib. Nagu paljudel introvertsetel lastel, oli ka minu sisemaailm ilmekas ja elav. Väljamõeldud lugu tundus peaaegu sama reaalne nagu mind ümbritsev tegelik maailm kõigi mänguasjade ja vanemate ja lemmikloomadega. Suksu ja tema sõbrad korraldasid võidujooksu, et näha, kes on kõige kiirem. Nad söötsid läbi lilledest kirendavate niitude ja hüppasid üle sillerdava oja, kui üks neist hakkas äkki oma tillukesi peidetud tiibu lehvutama ja tõusis lendu ...

Äkki katkestas isa mu mõtted. „Sul tuleb oma juttu valjusti rääkida,” ütles ta mikrofoni poole noogates. „Et ma saaksin selle linti võtta.”

Vaatasin mikrofoni, seejärel uuesti isale otsa, kuid ma ei osanud kuidagi reageerida. Minu sees olevad asjad tuli valjusti välja öelda? Kuidas saaksid pelgad sõnad kirjeldada rabavaid kujutluspilte, mida ma vaimusilmas nägin – ja seda, mis tunde need minus tekitasid?

Mu kõhklust tunnetades õhutas isa uuesti: „Lihtsalt räägi kõva häälega, mida sa mõtled,” ütles ta, nagu oleks see maailma lihtsaim asi.

Ent ma ei saanud. Põrnitsesin isa ja vaikisin edasi. Salamaailm

minu sees ei tahtnud välja tulla. Isa muutus kannatamatuks ja mõtles arvatavasti, et ta ainus tütar on kangekaelne, loovusetu laps. Tõde oli aga see, et mul polnud aimugi, kuidas oma sisemisi läbielamisi sõnadesse ümber panna. Millegipärast arvasin, et nii arukas inimene nagu mu isa saab aru, mida ma mõtlen, ilma et pruugiksin sellest rääkida. Kuid ta ei suutnud mu mõtteid lugeda. Ja algelise kaheksakümnendate lintmaki külge ühendatud mikrofon ei suutnud neid kuulda. Lõpuks andis ta alla ja pani maki kinni.

See polnud viimane kord mu elus, kui minu vaikimine kedagi segadusse ja masendusse ajas. Olen kandnud seda oma sisemaailma ja mind ümbritseva välismaailma ühildamatuse tunnet endaga kaasas suurema osa elust.

Kui sinagi oled introvert, nagu mina, võivad ka sinu sees olla saladused. Sul on mõtteid, mille väljaütlemiseks sul pole sõnu, ning suuri ideid, mida mitte keegi teine näha ei suuda. Võib-olla on sinu saladus see, et sa tunnend end isegi teiste inimeste seltskonnas üksildasena. Võib-olla teed sa teatud asju ja toimid kindlal viisil ainult sellepärast, et sinu arvates *peab* nii tegema. Võib-olla igatseb su süda, et kas või üks inimene näeks tõelist sind – ja teaks, mis su peas tegelikult toimub.

See raamat on saladustest. See õpetab nägema, mis introvertide sees tegelikult toimub. See räägib, mis tunne on, kui sind lõpuks mõistetakse.

Aitäh, et minuga sellele teekonnale kaasa tuled. Kui sul on sarnane saladus nagu see, mida ma äsja kirjeldasin, siis loodan, et tunnend end pärast selle raamatu läbilugemist vähem üksildasena.

Vaikselt sinu
Jenn

1. peatükk

KÕIGILE NEILE, KELLELE MEELDIB VAIT OLLA

Kui ma kuuendas klassis käisin, oli mul õnne: mind võttis endi sekka suurepärase tüdrukute rühm, kellest said mu eluaegsed sõbrad. Me jäime üksteise kodudesse ööseks ja sosistasime pimedas saladusi. Me luurasime naabruses elavat poissi ja tema sõpru ning itsitasime nende üle, kellesse salaja armunud olime. Me täitsime ühe vihiku teise järel oma tulevikuunistustega. Me koguni lubasime hakata täiskasvanutena iga aasta neljandal juulil meie kooli lähedal künkal kokku saama, et meil oleks üksteise elus alati koht.

Kõik, kes meid nägema juhtusid, võisid arvata, et mina olin lihtsalt üks tüdrukutest. Me tegime peaaegu kõike koos. Inimesed ütlesid koguni, et me nägime välja nagu õed. Aga sügaval sisimas tundsin ma end teistsugusena. Ma polnud üks neist. Ma olin *muu*.

Kui nad ajakirja Seitseteist lugesid ja kuulsustest lobisesid, istusin mina vaikselt kõrval ja juurdlesin, kas teistel planeetidel võiks elu olla. Kui nad tundsid kergendust, et veel üks kooliaasta oli läbi saanud ja suvevaheaeg pihta hakanud, katapulteeriti mind suuremaks saamise sügavasse eksistentsiaalsesse kriisi. Kui nemad tahtsid kogu õhtu väljas ringi kolada, ja järgmisel päeval samuti, ja siis *veel* järgmisel, otsisin mina meelegeitlikult vabandust üksi olemiseks. („Emps, ütle neile, et

ma olen haige! Või et ma pean kirikusse minema!”) Nii paljudes pisi-
asjades olin mina see veidrik.

Mu sõbrad olid mu teismeea maailma keskpunkt. Ma *armastasin* neid. Seega tegin seda, mida igäüks teeb, kui tunneb, et on tulnukas, kes on sellesse maailma poetatud teiselt planeedilt: aeg-ajalt ma teesklesin. Ma hoidsin oma salamõtted endale. Ma ei näidanud välja, kui kaubanduskeskuses inimeste keskel viibides soovisin, et saaksin hoopis üksi oma toas olla. Ma püüdsin olla niisugune, nagu enda arvates *pidin* olema: nalja- ja naerualdis ning alati valmis sõpradega ringi kolama. Kuid ma tegin seda sellepärast, et minu arvates tegid seda ka kõik teised: teesklesid. Arvasin, et neil õnnestub oma tõelisi tundmusi lihtsalt paremini varjata kui minul.

MINUGA ON MIDAGI VALESTI

Täiskasvanuna ei suutnud ma endiselt maha raputada tunnet, et olen teistsugune. Töötasin mõni aasta ajakirjanikuna, siis läksin tagasi kooli õpetajaks, mõeldes, et see on ehk mõtestatum töö. Ülikoolis oli mu kursus täis seltsiva loomuga tulevase õpetajaid, kellel oli alati midagi öelda. Nad istusid loenguvaheajal väikeste rühmadena koos ja lobbisid innukalt, olgugi et olime äsja tundide kaupa koos õppinud või pidanud rühmavestlust. Kuid mina tuiskasin pauside ajal võimalikult kiiresti ukse poole – mu pea kumises kogu sellest lärmist ja tegevusest ning mu energiatase oli nullis. Ka klassi ees rääkimine või ootamatutele küsimustele vastamine ei valmistanud neile mingeid raskusi. Mina aga vältisin rambivalgust nii palju kui võimalik. Millal tahes mul tuli klassi ees sõna võtta, tundsin vajadust täpselt läbi harjutada, mida ma öelda kavatsen, kuni see täiuslikult välja tuli. Ent isegi siis kippusid mu käed värisema.

Ma olin vahepeal abiellunud. Mu abikaasa (praeguseks endine abikaasa) oli enesekindel, pidutseja tüüpi mees, kes võis sundimatult võhivõõrastega jutlema hakata. Tema suur perekond oli samasugune. Neile meeldis koos aega veeta, keset lärmavate laste, sugulaste ja perekonnasõprade suurt ringi. Sageli astusid nad meie väikesest korterist läbi, andes mulle oma saabumisest teada alles siis, kui juba teel olid. Nad veetsid tunde meie elutoas tihedalt koos istudes, pajatades lugsid, visates nalja ja heites üksteisele pingpongipallina sarkastilisi märkusi Venus ja Serena Williamsi mänguosavuse kohta. Mina istusin taas

vaikselt kõrval ega teadnud kunagi, kuidas end neisse kiiresti kulgevatesse vestlusse kiiluda või mida öelda. Öhtu edenedes leidsin end libisemas kurnatuse uttu, mis muutis seltskonnas olemise veel raskemaks. Enamikul öhtutel oli kõik, mida ma tahtsin, lihtsalt üksi raamatut lugeda, videomängu mängida või lihtsalt abikaasaga koos olla.

Kui ma end abikaasa ekstravertidest sugulaste ja oma klassikaaslastega võrdlesin, tundus, et ma ei anna kunagi sama mõõtu välja. Mu ennast halvustavad mõtted tulid tagasi. Miks ei suutnud ma end lihtsalt lõdvaks lasta ja vooluga kaasa minna? Miks polnud mul kunagi kuigi palju öelda, kui pidin suure rühma ees sõna võtma, samal ajal kui neljasilmavestluses ei jäänud mul jutust puudu? Miks oli minu arusaam toredast ajaveetmisest nii erinev sellest, mida teised inimesed teha tahtsid?

Ma olin korrast ära. See lihtsalt pidi nii olema.

Näis, et olukord ei lähe kunagi paremaks. Ühel hetkel tabas mind täielik vapustus. Ärkasin keset ööd üles, nutsin meeletult ja trükkisin arvutifaili kõik, mis minu ja mu eluga valesti oli. Ma lihtsalt ei suutnud seda enam taluda. Ma olin liiga erinev – omadega liiga sassis. Maailm oli minu jaoks üle jõu käiv, liiga vali, liiga karm. Arvan, et kui sain kõik need salajased tundmused, mis olid minu sees kuhjunud, lõpuks välja valatud – ühtejutti ja midagi redigeerimata –, oli see mu päästerõngas. Kuidagimoodi suutsin selle kohutava öö üle elada. Peagi pärast seda avastasin enda kohta midagi, mis mu elu muutis.

VÖLUSÕNA: INTROVERT

Ühel pärastlõunal sattus mulle antikvariaadis psühholoogia- ja eneseabiosakonnas pihku Marti Olsen Laney raamat „The Introvert Advantage” („Introvertsuse eelised”). Otsin selle ja lugesin kaanest kaaneni läbi. Kui lõppu jõudsin, nutsin rõõmust. Ma polnud end kunagi elus nii mõistetuna tundnud. See imeline teos ütles, et minusuguste kohta oli olemas mõiste: introvert. See oli maagiline sõna, sest selgitas paljusid asju, millega olin kogu elu maadelnud – asju, mis olid pannud mind endast halvasti arvama. Mis kõige toredam, see sõna tähendas, et ma polnud üksi. Maailmas oli teisigi minusarnaseid inimesi. Teisi introverte.

Sildistamist võib ju taunida, kuid see väike silt muutis mu elu.

Hakkasin introvertsuse kohta lugema kõike, mida vähegi kätte sain. Lugesin Susan Caini raamatut „Quiet”, Laurie Helgoe teost „Introvert